

Nuh Yılmaz

George Mason Üniversitesi,
SETA Washington Direktörü

Facebook’la arkadaşını bul twitter’la devrim yap!

Obama’nın seçim başarısına, İran seçimlerinde muhalefetin sesinin duyulmasına katkısı ve facebook’un papucunu dama atmasıyla duyduk twitter’ın adını. İnternet devriminin çocukları facebook’tan sonra şimdi twitter üzerinden yazışıyor. Facebook pazara düşmüş diyenler twitter’ı tercih ediyor.

ğumuz halleri inkar etmekten çekinmezler. Tarihi kendileri ile başlatmayan bizler ise, böylelerinin hep olacağını bilerek, en fazla bıyık altından gülererek moda konunun yattığını bekleyeceğiz. İnternet devriminde, telgrafta ya da telefonda yaptığımız gibi.

Telgraf twittera karşı

Bu girizgâhtan sonra ise hemen bir kaç ayırım yapmakta fayda var. Elbette telefon ya da telgraf gibi icatlar ile twitter ya da facebook arasında temel bir fark var: İlk gruptakiler birer cihaz iken, ikinci gruptakiler birer bilgisayar programı. İlk bakışta önemsiz gibi görünse de, bu ayırımı yapmak analiz açısından son derece mühim. Cihaz ya da alet maddi varlığı ile gündelik yaşamın örgütlenmesini derinden etkileyip, teknolojik katkıları ile hayatımıza “maddi” etkilerde bulunurken, bilgisayar programları daha yüzeysel, dar ve zamanla sınırlı bir etkide bulunurlar. Şöyle ki: Telgrafın icadı dünya imparatorluklarının yönetim tecrübesini etkileyerek, coğrafyanın tecrübe edilme biçimini değiştirmişti. Artık haber fiziksel düzlemde insan, hayvan ya da taşıt hızından daha farklı bir hızda yol alabiliyordu.

Bu etki zaman-mekan sıkışmasından bürokrasinin karakterinin değişimine, yönetim tekniklerinden modern gazeteciliğin doğuşuna, şive ve yerel ağzıların standartlaşmasından ulusal dillerin kurumsallaşmasına kadar bir çok toplumsal etkiye yol açmıştı. Telgraf ya da benzer icatlar bu anlamıyla bireyin dünya ile, bedeninin zihin ile, imparatorluğun mekan ile, elin göz ile, dilin yazı ile ilişkisini değiştirdi. Bunları neolitik devrimle karşılaştırmadığımız sürece, önemli değişiklikler olduğunu itiraf etmek zor olmasa gerek. Twitter ya da Facebook gibi bilgisayar programlarını değil bu düzeyde, daha az düzeyde dahi radikal değişim yaratan icatlar olarak görmek adil bir davranış olmasa gerek. Bu elbette bu tür programlarının etkisiz olduğu anlamına gelmez. Zira facebook’un hem mahremiyetin kapsamı anlamında hem de istihbarat anlamında önemli etkileri oldu.

Hayatın en mahrem alanlarını “dostlara” açarak, aslında mahremiyet ile kamusallık arasındaki ayrımı epeyce değiştirdi. Bu nedenle bazen teşhircilikle-mahremiyet arasındaki sınır muğlaklaştı. Twitter’ın da bu açıdan önemli etkisinden bahsetmek mümkün: Twitter sayesinde gevezeliğin ve boş lafın tanınımı değişti. Bu haliyle cihaz ya da aletlerin

icadı derin izler yaratıp, yönetim tekniklerini değiştirirken, ikinci tür değişimler ise daha çok gündelik hayatımızdaki bazı tecrübeleri kısmen etkiler ya da değiştirir.

Mesela telgraf devlet aygıtının coğrafya algısını zorlarken, facebook en fazla fotoğraf algımızı değiştirir (Artık gündelik dile giren “Facebook’luk fotoğraf” ifadesi bunun en güzel ifadesi). Elbette McLuhancı bir teknolojik determinizme teslim olmamak gerekse de, ilki dünyanın yeniden organizasyonuna yol açarken, ikincisi çok daha yüzeysel ve sınırlı etkiler yaratır. İlki kendisini kabul etmeyenleri de, yol açtığı radikal dönüşümler dolayısıyla uzun vadede etkilese de, ikincisinden kaçış mümkündür (Bu en vezic şekilde Recep İvedik’in “Facebook ameleye düşmüş ben artık çıkıyorum” ifadesinde görülebilir). İlki daha maddi kültür temelli ele alınması gereken bir tecrübe iken, ikincisi çok zorlasak fenomenolojik bir tecrübe, hatta bunun karikatürü mesabesinde dir.

Obama efsanesinde rolü var

Peki, hal böyleyken nasıl oluyor da twitter efsanesi bir anda ortalığı kasıp kavuruyor? Aslında meselenin önemli bir efsane boyutu var gerçekten de: Obama efsanesi.

2008 yılını kasıp kavuran Obama efsanesinin twitter’ın yaygınlaşmasında, dahası twitter’ın öneminin abartılmasında önemli bir payı var. ABD başkanlık yarışına sürpriz isim olarak giren Obama, özellikle taban örgütlenmesinde son derece ciddi açılımlar sağladı. Bu açılımlar arasında ABD seçim sisteminde son derece önemli olan sıradan vatandaşın alınan düşük bağışların toplanması, seçimin kaderini etkileyecek kadar önemliydi. Obama’yı ABD’nin güçlü isim ve kurumları kabul edene kadar bu dayanışma ayakta tutmuştu. Bu bağış sisteminin kurulmasında ise başta facebook ve twitter gibi sosyal paylaşım siteleri olmak üzere sair yenilikler kullanılmıştı. Bu yeni yöntemler ABD akademisi ve medyasında her an teorileştirmeye alesta hazırın tarafından tabiri caizse sömürülerek, bir anda internet efsanesine dönüştürüldü. Oysa Obama’nın kazanmasında mali krizden, ABD müesses nizamının rızasına, seçmenin sandık başına taşınmasından mahalle örgütlenmelerine ve

sair şirketlerin ittifakına kadar birçok önemli etken varken, bu yenilikler belki bir adım öne geçmesine yarar sağlamıştı sadece. Ancak konu böyle değil de internet devriminin sosyal paylaşım stratejileri adı altında yeniden yaratılmasıyla sonuçlandı. Mizacı itibarıyla uzun açıklamalara değil, hap izahlara, kısaltmalara ve sloganlara yatkın ABD kamuoyu da bu yaklaşımı samimiyetle benimsemekten çekinmedi. Bu gelişmelerin yanı sıra ABD Dışişleri Bakanlığı da Obama’nın başarısının kesinleşmesinin ardından, halka açılma, müttefik ülkelerin halklarıyla doğrudan temas kurma, kendini ve ABD politikalarına halka doğrudan tanıtmaya faaliyetlerini, yani kamu diplomasisi faaliyetlerini yeniden ele aldı. Obama’nın sosyal ağ programındaki başarısını, ABD’nin kendini tanıtmaya faaliyetlerinde kullanmak isteyen bakanlık bu yeni yaklaşımda twitter’a önemli bir yer verdi. Bu yeni yaklaşım da “Kamu Diplomasisi 2.0” adıyla yaygınlık kazandı.

Twitter efsanesinde ikinci bir siyasi boyut daha var: İran seçimleri. İran’da bu yılın Haziran ayında yapılan cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Mahmut Ahmedinecat’a muhalif kesimler, seçimlere hazırlanırken de, ancak özellikle seçimler sonrasında twitter’ı aktif olarak kullandı. Seçimlerin ardından yaşanan şiddet olaylarının, normal medya üzerindeki kontrol nedeniyle twitter aracılığı ile yayılması, twitter üzerinden protesto gruplarının kurulup organize edilmesi twitter’ı bir anda önemli bir program haline getirdi.

Twitter özgürleştiriyor!

Bu serüven İran’ın twitter’a erişimi engellemeye çalışması, ABD’nin ise twitter’ı özellikle İran’da yaygınlaştırmak istemesi ile bir başka mücadele alanı daha yarattı. ABD Dışişleri Bakanlığı’nın twitter’ın protestolarda önemli bir yer tuttuğu değerlendirmesi ile protestoları engeller kaygısıyla Twitter’dan o döneme rastgelen olağan bakım uygulamasını ertelemesini istedi.

Böylece twitter bir anda normal bir program olmaktan çıkarak “özgürleştirilen medya” kategorisine girdi. İran’daki muhalefetin iç dinamiklerinden sosyal problemlere, İran’daki Şah’a karşı devrim mücadelesinde medyanın kullanılmasından mali krize kadar tüm tarihsel ve toplumsal gelişmeleri paranteze alan, İran’daki muhalefeti adeta

Ortadoğu ve Karadeniz’deki renkli devrimler kategorisine sokarak bir “Twitter Devrimi”ne çeviren yaklaşımlar revaç buldu. Ciddi bir analizden uzak bu tür yaklaşımlar, İran’daki protestoların kredisini twitter’a çıkarmaktan çekinmedi.

Gevezeliğin niteliği değişiyor

Twitter’ın bu haliyle popüler olmasında yukarıda bahsettiğimiz siyasi yatırımın oldukça büyük bir etkisi var. Ancak elbette mesele sadece bundan ibaret değil. Twitter kullanımı üzerine Ağustos 2009’da bir çalışma yapan piyasa araştırma ve danışmanlık şirketi Pear Analytics’e göre twitter’da yer alan başlıkların ya da kendi diliyle söylersek tweet’lerin yüzde 40’ı laf-ı güzafтан ibaretmiş. İkinci sırada yer alan kullanım amacı ise muhabbet: Yüzde 37. Geri kalan kullanım ise kendi reklamını yapma, reklam ve haberdan oluşuyor. Araştırmanın bir diğer ilginç sonucu ise twitter’ın güvenli bulunmadığı için 20 yaş altı gençler tarafından tercih edilmediği şeklinde. Bu araştırma sonuçları aslında Türkiye’de neden twitter efsanesinin bu kadar çabuk yer tuttuğunu gösteriyor. Türkiye’de ne ABD tarzı bir kamu diplomasi hamlesine, ne İran’daki gibi bir “Twitter Devrimi”ne, ne de Obama kampanyasındaki gibi bir siyasi propaganda hamlesine şahit olmadık.

Twitter üzerine yakın zamanda yaşadığımız tartışmaların neredeyse tamamı özel hayat, dedikodu ve laf-ı güzaf içerikliydi. Bu haliyle de twitter’ın kullanımı Pear Analytics’in araştırması ile paralellik arzeden bir çizgi gösteriyor: Laf-ı güzaf ve muhabbet.

Bunda da yanlış olan bir şey yok ötsel olarak. Ancak problem galiba biraz da bu dedikodu ihtiyacının perdelenmesinden, laf-ı güzafa kılıf bulma, boş laftan özgürlük efsanesi yaratma çabasından kaynaklanıyor. Oysa twitter aslında dedikodunun karakterinin değişmesi, polemik standartlarının farklılaşması, gevezeliğin tarz ve şeklinin değişmesi anlamında analize değer bir program.

nuhiylmaz@gmail.com

